

رئیس مرکز آمار ایران در گفت و گو با «ایران» پاسخ داد

چرا نرخ تورم برای مردم باور پذیر نیست

هر ایرانی یک نرخ تورم خاص خودش را دارد

سیاوش رضایی
خبرنگار

در آخرین روزهای هفته دولت برای گفت و گو به سراغ جواد حسین زاده، رئیس مرکز آمار ایران می‌رویم و پرسشی را مطرح می‌کنیم که پیش از این نیز بارها طرح شده است. اینکه چرا میان آنچه مردم از تورم احساس می‌کنند و آنچه نهادهای رسمی اعلام می‌کنند اختلاف است و بخشی از افراد جامعه تورم رسمی را باور نمی‌کنند. در واقع مردم براساس کالاهایی که مصرف می‌کنند و میزان و سهم این مصرف تورم مخصوص به خود را حس می‌کنند. به گفته رئیس مرکز آمار ایران، هر فرد می‌تواند بسته به نوع و وزن کالاهایی که مصرف می‌کند و در کدام منطقه زندگی می‌کند، تورم متفاوتی داشته باشد و بدین ترتیب می‌توان برای هر ایرانی یک نرخ تورم جداگانه محاسبه کرد. زمانی که دامنه نوسان قیمت یک پایک گروه کالا در سطح کشور زیاد می‌شود، باورپذیری میانگین آن دشوار می‌شود. حسین زاده علاوه بر پاسخ به این پرسش اساسی، در خصوص آخرین آمارهای جمعیتی و اختلاف آماری با بانک مرکزی نیز توضیح می‌دهد و در نهایت از احتمال اضافه شدن یک شاخص جدید با عنوان «شاخص قیمت کالاهای سرمایه‌ای» به شاخص تورم خبر می‌دهد.

■ در خصوص اختلاف میان تورم رسمی و آنچه مردم احساس می‌کنند، همواره یک فاصله وجود دارد و تاکنون بارها در این باره بحث شده است. به عنوان رئیس مرکز آمار ایران چه پاسخی به این موضوع دارید؟ در مرداد امسال با یک تورم ۳۰.۵ درصدی مواجه شدیم که برای خوراکی‌ها ۳۰.۶ درصد و برای غیرخوراکی‌ها ۳۰.۴ درصد بود. تورم نقطه‌ای ۳۰.۴ درصد بود که برای خوراکی‌ها ۲۶ درصد و برای غیرخوراکی‌ها ۳۲.۶ درصد بوده است. برای تورم ۱۲ ماهه منتهی به مرداد ماه امسال تورم کل ۲۵.۸ درصد، خوراکی‌ها ۲۲.۱ درصد و غیرخوراکی‌ها ۲۷.۶ درصد بوده است که این اعداد برای مناطق شهری و روستایی متفاوت است که در گزارش‌های منتشر شده جزئیات آن اعلام می‌شود.

هرچند تورم ماهانه مرداد نسبت به تیرماه ۳۰.۴ درصد کاهش یافته است، اما همچنان این نرخ، تورم بالایی محسوب می‌شود. چرا که اگر هر ماهه تورم ۳.۵ درصدی تکرار شود در کل سال با تورم بسیار بالایی مواجه خواهیم شد.

اگر بخواهیم تورم سالانه کشور تک رقمی شود باید تورم ماهانه زیر ۰.۸ درصد باشد. این درحالی است که در تیرماه ۶.۴ درصد و در مرداد ۳.۵ درصد بوده است.

البته وقتی که از تورم خوراکی‌ها صحبت می‌کنیم طیف گسترده‌ای از کالاها را بررسی می‌کنیم که نرخ تورم هر یک از آنها متفاوت است. برای مثال تورم روغن‌ها و چربی‌ها در مرداد ۵.۴ درصد بوده است. در زیر گروه غیرخوراکی‌ها نیز تورم پوشاک و کفش تورم ماهانه ۳.۲ درصد، مسکن، آب و برق و سوخت تورم ۲.۲ درصد داشته است. ولی میلمان ۵.۹ و حمل‌ونقل ۵.۷ درصد بوده است. حال بررسی تورم نقطه‌ای این اقلام میزان تفاوت تورم کالاهای مختلف را بیشتر نشان می‌دهد.

■ **دلیل باورپذیری اندک نرخ تورم چیست؟** ما حداقل سه نوع تورم ماهانه، نقطه به نقطه و سالانه داریم که وقتی وارد زیرگروه‌ها می‌شویم تفاوت زیادی با هم دارد. هم اکنون ۴۷۵ قلم کالا در سبد تورم کشور قرار دارد که هر یک از این کالاها وزن و ضریب اهمیت خاص خود را دارد که این کالاها برای تمام مردم در تمام مناطق جغرافیایی در نظر گرفته شده است. بنابراین وقتی از تورم حرف می‌زنیم منظور متوسط تغییر قیمت کالاهای موجود در سبد تورم در یک دوره زمانی خاص است.

به عبارت دیگر تورم میانگین، موزون تغییرات قیمت است. وقتی می‌گوییم که میانگین موزون منظور میزان تغییرات قیمت یک سبد کالا در یک دوره زمانی است که تغییرات قیمت سبد کالا نسبت به ماه قبل تورم ماهانه، نسبت به ماه مشابه سال قبل تورم نقطه به نقطه و متوسط تغییرات قیمت در ۱۲ ماه منتهی به ماه مورد نظر تورم سالانه می‌شود.

شاخص میانگین باید با یک سری اطلاعات تکمیلی مورد تفسیر قرار گیرد، چرا که هم شاخص پراکندگی داریم و هم شاخص مرکزی. شاخصی که از آن نام برده شد شاخص مرکزی است که متوسط تغییرات قیمت مثلاً نان و غلات در ماه جاری نسبت به ماه قبل ۴.۴ درصد و در مقایسه با ماه مشابه سال قبل ۴.۴ درصد بوده است و نسبت به ۱۲ ماهه منتهی به مرداد ۳.۲ درصد بوده است.

در کنار آن باید شاخص پراکندگی نیز مورد توجه قرار گیرد که واریانس (مقدار متوسط مربع اختلاف مقادیر از میانگین) و اختلاف این تغییرات را نشان می‌دهد.

■ **این اختلاف و نوسان قیمتی ناچه حدى است؟** یک شاخص مرکزی مانند تورم وقتی که

۱ اگر بخواهیم تورم سالانه کشور تک رقمی شود باید تورم ماهانه زیر ۰.۸ درصد باشد

۲ یک شاخص مرکزی مانند تورم وقتی که واریانس آن بالا باشد یعنی باورپذیری آن کم می‌شود

۳ وقتی این نوسان و واریانس‌ها بالاتر باشد باورپذیری آن نیز کمتر می‌شود چرا که افراد جامعه در نقاط مختلفی از نمودار تورم قرار می‌گیرند که هر چه فاصله آنها از نرخ میانگین بیشتر باشد تورم میانگین را کمتر باور می‌کنند

۴ اکنون در دوره‌ای هستیم که واریانس و اختلاف تورم در بخش‌های مختلف بالاست

۵ هر ایرانی نرخ تورم مخصوص به خود را دارد. اگر شما هزینه گروه‌های مختلفی که در تورم مورد استفاده قرار می‌گیرد مانند هزینه مسکن، آب و برق و سوخت یا نان و گوشت را محاسبه و براساس وزن و ضریب اهمیت

جناب امیررحیمی/ایران

محاسبه کنید تورم شخص شما به دست می‌آید

۶ مردم بد رستی تورم را احساس می‌کنند و پرسشی که در خصوص اختلاف تورم وجود دارد کاملاً به جاست

۷ افراد کالاهایی را که با رشد قیمت همراه بوده‌اند تعمیم می‌دهند

۸ در برنامه داریم تا در آینده تورم کالاهای سرمایه‌ای هم در کنار سایر شاخص‌ها به صورت رسمی منتشر شود.

۹ محاسبه و انتشار خط فقر جزو وظایف مرکز آمار ایران نیست. در تقسیم‌بندی که وجود دارد به صورت تلویحی انتشار خط فقر جزو وظایف وزارت رفاه گذاشته شده است.

۱۰ طبق آخرین آمار نرخ باروری در کشور ۱/۸ درصد و نرخ رشد طبیعی جمعیت ۹۴ صدم درصد است

اعلام می‌کند؟

گزارش‌های نرخ تورم به گونه‌ای تدوین و منتشر می‌شود که به خودی خود، موارد مهم را هشدار می‌دهد. در صورتی که سیاستگذار جدول آن نگاهی بیندازد، اگر سیاستگذار قصد داشته باشد کاهش قدرت خرید دهک‌های پایین را جبران کند می‌تواند به کالاهایی که بیشترین سهم را در سبد مصرفی خانوار دارد تمرکز کند.

خوشبختانه سیاستگذاران هم ارتباط خوبی با این گزارش‌ها پیدا کرده‌اند. مرکز آمار هم براساس نیاز سیاستگذاران آمار منتشر می‌کند.

■ **علاوه بر آمارهای اقتصادی برخی از آمارها که بارفاه مردم ارتباط دارد مانند خط فقر، ضریب جینی و... همانند آمارهای اقتصادی در دوره‌های زمانی کوتاه مدت منتشر نمی‌شود. انتشار این دست از آمارها چگونه است؟**

ما تلاش کرده‌ایم که این بخش از آمارها نیز در دوره‌های منظم منتشر شود. یکی از این شاخص‌ها وضعیت مصرف خصوصی است که به صورت فصلی منتشر می‌شود. مصرف خانوار نشان می‌دهد که سفره خانوار چقدر از تورم و شرایط اقتصادی تحت تأثیر قرار گرفته است. برای مثال در زمستان سال گذشته هزینه هتل و رستوران ارز و مسکن تحلیل شده است. با تکمیل این یافته است که در کنار این آمار تحلیل و چرایی آن نیز ارائه شده است.

در خصوص شاخص‌ها توزیع درآمد علاوه بر ضریب جینی شاخص‌های دیگری مانند نسبت درآمد دهک دهم به دهک اول و دو دهک انتهایی به دو دهک بالایی منتشر می‌شود.

■ **درباره خط فقر، آمارهای مختلفی ارائه می‌شود، چرا مرکز آمار ایران این شاخص را اعلام نمی‌کند؟**

محاسبه و انتشار خط فقر جزو وظایف مرکز آمار ایران نیست. در تقسیم‌بندی که وجود دارد به صورت تلویحی انتشار خط فقر جزو وظایف وزارت رفاه گذاشته شده است. البته مسئولان وزارت رفاه هم اعتقاد دارند که این وظیفه به صورت شفاف به آنها واگذار

آنچه مردم با آن دست و پنجه نرم می‌کنند قیمت کف بازار است که البته مرکز آمار این قیمت‌ها را نیز منتشر می‌کند. وقتی می‌گوییم که در مرداد ماه متوسط قیمت گوشت گوسفند حدود ۱۰۳ هزار و ۳۰۰ تومان بوده که این نرخ در یک استان ۱۱۷ هزار و ۸۰۰ تومان و در استان دیگر ۸۳ هزار تومان بوده است. در مرداد ۹۸ متوسط قیمت گوشت حدود ۱۰۰ هزار تومان بوده است.

ولی وقتی که اعداد وزن می‌گیرند تفاوت‌ها بیشتر می‌شود. برای به دست آوردن شاخص گوشت قرمز در تورم، متوسط گوشت گوسفند باید در کنار گوشت گوساله قرار گیرد و مجموع آنها به عنوان یکی از زیرگروه‌ها شاخص خوراکی‌ها را تشکیل دهد. در نهایت نیز باید در کنار گروه‌هایی مانند مسکن و غیرخوراکی‌ها قرار گیرد تا تورم کل را تشکیل دهد.

اما مردم متوسط قیمت اقلامی را که از سوی عدم ترازن وجود دارد. به عبارت دیگر افراد به طور عمده کالاهایی را که اخیراً خریداری کرده و با افزایش قیمت مواجه شده به کل تعمیم می‌دهند و مواردی که افزایش قیمت نداشته است، تعمیم نمی‌دهند و کمتر توجه می‌کنند.

■ **در حال حاضر تورم کالاهای سرمایه‌ای محاسبه نمی‌شود؟**

کارهای پژوهشی و مطالعاتی در این بخش آغاز شده است که در خصوص طلا، سهام، ارز و مسکن تحلیل شده است. با تکمیل این پژوهش‌ها، گزارش رسمی نیز منتشر خواهد شد.

■ **آیا نرخ تورم کالاهای سرمایه‌ای به صورت رسمی اعلام خواهد شد؟**

بله، در برنامه داریم تا در آینده تورم کالاهای سرمایه‌ای هم در کنار سایر شاخص‌ها به صورت رسمی منتشر شود.

■ **رشد قیمت کالاهای سرمایه‌ای چه تأثیری بر کالاهای مصرفی دارد؟**

ما به عنوان مرکز آمار ایران تحلیل توصیفی داریم و اثر رشد کالاهای سرمایه‌ای بر تورم مصرفی باید توسط سایر نهادها صورت گیرد. البته پژوهشکده آمار در این خصوص می‌تواند تحلیل کند.

■ **آیا مرکز آمار تغییرات شدید قیمتی کالاهای را به عنوان یک هشدار به مراکز تصمیم‌گیری**

تورم هر کالا به صورت جزئی مورد توجه قرار گیرد. برای مثال در مرداد ماه تورم نقطه به نقطه تخم مرغ ۴۷.۹ درصد، برنج خارجی ۱۰۸.۵ درصد، عدس ۱۳۶.۱ درصد بوده است ولی رب گوجه فرنگی تورم منفی داشته است، ولی افراد کالاهایی را که با رشد قیمت همراه بوده‌اند تعمیم می‌دهند. این هم یکی از دلایلی است که تورم حس‌ی با تورم واقعی اختلاف پیدا می‌کند.

در تورم مصرفی، بار کالاهای مصرفی خیلی پررنگ است درحالی که کالاهای سرمایه‌ای که به طور معمول با رشد قیمت بیشتری مواجه می‌شوند مورد توجه قرار نمی‌گیرد. وقتی نرخ ارز افزایش می‌یابد با یک فاصله زمانی روی کالاهای مصرفی تأثیر می‌گذارد.

با رشد قیمت سهام در بورس، مسکن به عنوان کالای سرمایه‌ای، سکه و طلا که نقش حفظ ارزش پول را دارند و روی آنها سفته بازی نیز صورت می‌گیرد در نرخ تورم مصرفی لحاظ نمی‌شود درحالی که عمده احساس تورم به رشد این دسته از کالاها ارتباط دارد.

■ **در حال حاضر تورم کالاهای سرمایه‌ای به صورت محاسبه نمی‌شود؟**

کارهای پژوهشی و مطالعاتی در این بخش آغاز شده است که در خصوص طلا، سهام، ارز و مسکن تحلیل شده است. با تکمیل این پژوهش‌ها، گزارش رسمی نیز منتشر خواهد شد.

■ **آیا نرخ تورم کالاهای سرمایه‌ای به صورت رسمی اعلام خواهد شد؟**

بله، در برنامه داریم تا در آینده تورم کالاهای سرمایه‌ای هم در کنار سایر شاخص‌ها به صورت رسمی منتشر شود.

■ **رشد قیمت کالاهای سرمایه‌ای چه تأثیری بر کالاهای مصرفی دارد؟**

ما به عنوان مرکز آمار ایران تحلیل توصیفی داریم و اثر رشد کالاهای سرمایه‌ای بر تورم مصرفی باید توسط سایر نهادها صورت گیرد. البته پژوهشکده آمار در این خصوص می‌تواند تحلیل کند.

انجام شد آمارهای ثبتی مبناست که در دولت تصویب شد. بر همین اساس در سال ۱۴۰۵ سرشماری عمومی نفوس و مسکن به صورت ثبتی مبنای انجام خواهد شد. با این روش بسیاری از آمارها از جمله جمعیت کارآمدتر و به روزتر خواهد شد.

■ **باتوجه به نگرانی‌هایی که در خصوص کاهش نرخ رشد جمعیت وجود دارد، پنجره جمعیتی کشور چه زمانی بسته می‌شود؟**

پنجره جمعیتی موضوع بسیار مهمی است که در کنار سود جمعیتی باید مورد توجه قرار گیرد. پنجره جمعیتی به شرایطی گفته می‌شود که دو سوم جمعیت کشور بین ۱۵ تا ۶۴ سال و در سن کار باشند. چند سالی است که ایران در این پنجره قرار دارد و حدود ۷۰ درصد جمعیت کشور در سن کار هستند که می‌تواند مزیت‌های خوبی داشته باشد. اگر از این مزیت‌ها استفاده کنیم «سود جمعیتی» حاصل می‌شود به عبارت دیگر حداکثر استفاده از پنجره جمعیتی برای رشد اقتصادی. براساس برآوردها پنجره جمعیتی تا سال ۱۴۳۰ بسته می‌شود. در آن بازه زمانی سهم سالمندان به گونه‌ای است که وارد سالمندی جمعیت و البته نه پیری می‌شویم.

■ **جمعیت ایران در چه وضعیتی قرار دارد؟** هم اکنون در وضعیت میانسالی هستیم و میانگین سن در کشور به ۳۱ سال می‌رسد.

■ **هم اکنون نرخ رشد جمعیت چقدر است؟**

اگر نرخ طبیعی جمعیت را محاسبه کنیم حدود ۹۴/ درصد و کمتر از یک درصد است. البته میان نرخ رشد طبیعی جمعیت و نرخ رشد جمعیت تفاوت وجود دارد. اگر نرخ مولید را از نرخ مرگ و میر کم کنیم نرخ رشد طبیعی جمعیت است که در آن مهاجرت در نظر گرفته نشده است و با لحاظ آن مهاجرت نرخ رشد جمعیت به دست می‌آید.

■ **آمارهای وجود دارد که انتشار عمومی داده نشود و تنها برای مسئولان ارسال شود؟**

هیچ آمار پنهانی در مرکز نداریم. گاه برخی از پژوهش‌ها و تحلیل‌ها برای مسئولان ارسال می‌شود ولی آمارها براساس تقویم زمانی و به صورت شفاف منتشر می‌شود.

وقتی در خصوص آمار رسمی صحبت می‌کنیم تنها مرکز آمار دخیل نیست. آمارهایی مانند نقدینگی و پایه پولی و غیره توسط نهادهای دیگر منتشر می‌شود. در این زمینه یک خلا وجود داشت. خوشبختانه فهرست تمام آمارهای رسمی و دستگاه تولیدکننده آن تدوین شده و قرار است در شورای عالی آمار به تصویب برسد که پس از آن تقویم انتشار کل آمارها به مردم اعلام می‌شود.

■ **به انتشار آمار توسط سایر دستگاه‌ها اشاره کردید. یکی از مسائل در این خصوص انتشار نرخ تورم و رشد اقتصادی توسط مرکز آمار و بانک مرکزی است. هرچند پس از مصوبه شورای عالی آمار بانک مرکزی برای مدتی آمارهای یاد شده را منتشر نکرد، اما اخیراً این کار دوباره از سر گرفته شده است.**

شورای عالی آمار به عنوان بالاترین مرجع آماري کشور در سال گذشته مصوب کرد که تورم و رشد اقتصادی باید توسط مرکز آمار منتشر شود و بانک مرکزی باید محاسبات خود را برای انتشار حساب‌های ملی در اختیار مرکز آمار قرار دهد. از قبل هم همین‌طور بوده است چرا که سایر دستگاه‌ها هم باید همکاری کنند برای مثال بخشی از آمارهای بخش کشاورزی از وزارت کشاورزی دریافت می‌شود. بنابراین تکلیف روشن است. البته از سال ۱۳۵۳ تکلیف مشخص بود. در قانون مرکز آمار ایران آمده است که تولید و انتشار حساب‌های ملی برعهده مرکز آمار است. به دلیل اینکه این آمار فرابخشی است باید توسط یک نهاد فرابخشی اعلام شود.

تغییرات این شاخص‌ها برای مرکز آمار ایران هیچ تفاوتی نمی‌کند چرا که مسئولیتی در خصوص اجرای سیاست‌ها ندارد. بر همین اساس شورای عالی آمار این تصمیم را گرفت.

■ **البته اجرا نشد؟**

از نگاه ما آمار رسمی توسط مرکز آمار ایران منتشر می‌شود. هرچند نهادهای دیگری این آمار را منتشر کند ولی آمار رسمی به دلایل فنی و اداری متعلق به مرکز آمار است. در دنیا نیز از آمار مرکز آمار استفاده می‌کنند.

■ **نهادهای بین‌المللی همانند صندوق بین‌المللی پول و بانک جهانی به آمار کدام نهاد استناد می‌کنند؟**

به طور معمول آمارها را از مرکز می‌گیرند. به صورت منظم پرسشنامه‌های مربوط تنظیم می‌شود ضمن اینکه آمارها روی سایت مرکز نیز منتشر می‌شود.

■ **اگر نظام آماری ثبتی مبنای اجرا شود، اختلاف آماري میان بانک آمار و بانک مرکزی در تورم و رشد اقتصادی از بین می‌رود؟ ظاهراً بانک مرکزی از آمار ثبتی دستگاه‌ها و مرکز آمار از آماری استفاده می‌کند. بنابراین از تمام آمار موجود کشور بهره‌برداری می‌شود.**

آمار ثبتی منبایه این معنا نیست که آماری که کنار گذاشته شود. طرح‌های آماری نیز اجرا می‌شود و حتی بانک مرکزی هم از طرح‌های آماری استفاده می‌کند. بنابراین از تمام آمار موجود کشور بهره‌برداری می‌شود.